

De kunst van het vereenvoudigen

Niets is zo moeilijk als het maken van een eenvoudig ontwerp. Daar dacht ik aan toen ik op de website van tilburguniversity.edu de junior kennisbank tegen kwam. De kennisbank is bedoeld voor jonge hoogbegaafde kinderen die op zoek zijn naar uitdaging. Het bevat verschillende lesmodules waaronder een module filosofie. Zie hieronder een samenvatting van deze les.

Ik loop er wel warm voor: filosofie voor basisschoolleerlingen bekeken vanuit de 'volwassen' filosofie. 'Wijs word je volgens filosofen niet wanneer je ergens een mening over hebt, maar wanneer je ergens kennis over hebt.' Vertelt de website me. Daar ben ik het helemaal mee eens. Al die ongefundeerde eigen meningen doen de wereld niet veel goed. Kom maar op met die kennis! De vragen die gebruikt worden voor de lessen liegen er niet om: Wat is tijd? Bestaat God? Heeft alles een doel? Nieuwsgierig geworden open ik de les Bestaat God? Deze vraag wordt mij door de leerlingen in mijn groepen bijna wekelijks gesteld en telkens is er een andere invalshoek waar vanuit we naar deze vraag kijken. Filosofische gesprekken bereid je voor, maar vaak ook ontstaan ze aan de hand van vragen en voorvallen in de klas. Zo'n spontaan gesprek leiden is een uitdaging, maar uit het niets een les te ontwerpen is een hele kunst. Zaak dus om het grondig aan te pakken en een goede introductie te bedenken om de leerlingen te prikkelen. Ik ben benieuwd!

Vroeger

'Vroeger', vertelt de les, 'dacht bijna iedereen dat God een wezen was.' Ai, dat is jammer. De verwondering en overdenking is gelijk ingekaderd. Helemaal niet zelf nadenken over de vraag: wie of wat is God? Nee. Gelijk het oordeel erop. Bam.

'Aan dit wezen gaven de mensen verschillende namen, zoals God of Allah.' Tja, dat klopt. Een beetje dan. Maar waarom was dat zo? Wie was die God dan? En Allah, is dat dan dezelfde God? Waarom geven mensen Hem dan een andere naam? En hoe zit dat dan bij het hindoeïsme, hebben zij niet meerdere goden? Waarom geloven mensen eigenlijk in God? Oef. Zoveel goede vragen worden hier niet besproken! Al die rijke en verschillende godsbeelden worden hier vereenvoudigd tot één woord: een wezen.

Nijntje

Hoe zal dat bij Dick Bruna gegaan zijn toen hij Nijntje creëerde? Vanaf welk punt in zijn leven vormde zich het beeld van dit icoontje? Misschien begon dat al toen hij in de oorlog de natuur bestudeerde en schilderde. Of wat later toen hij de kleurrijke en abstracte kunstwerken van Henri Matisse ontdekte. Of toen hij door veel te oefenen leerde om zijn werk steeds verder te vereenvoudigen. Nog waarschijnlijker is dat al deze periodes in zijn leven nodig waren om uiteindelijk te leiden tot dat ene wereldberoemde figuurtje. Welke stappen hij hiervoor ook zette, nergens in zijn werk is het konijntje van het veld verworden tot een vormloos wezen.

Godsbewijs

Ik lees door en zie in de les vervolgens drie godsbewijzen staan van drie filosofen uit de rijke geschiedenis van de filosofie. Aan de hand van één van deze godsbewijzen krijgen de leerlingen de opdracht de stelling in te nemen dat God bestaat. Waarna zij aan de hand van het gekozen godsbewijs argumenten moeten bedenken waarom de stelling juist is.

Nijntje, het lijkt zo eenvoudig. Teken het maar na en het zal je lukken. Maar daarmee is het konijntje verworden tot een gekopieerd beeld. Alle eigen creativiteit, vindingrijkheid en verwondering zijn dan overgeslagen en verloren gegaan. Waarom zou je de leerlingen niet eerst eens zelf laten nadenken over hun godsbewijs en de argumenten die ze daarvoor hebben? Nu stop je ze vol met gedachten van anderen en laat je geen ruimte. Wijs word je pas als je ergens kennis over hebt. Daar kan ik mij in vinden. Maar deze nieuwe kennis moet wel opgenomen kunnen worden in een eigen denkproces anders wordt het alsnog niet meer dan een voorgekauwde mening. Dat eenvoudige konijntje dat de wereld veroverde kon alleen ontstaan door eigen indrukken én opgedane kennis.

Antwoorden

‘Een filosoof zoekt dus naar ware kennis. Iets wat waar is voor iedereen.’ Leert de website me. Maar als er zulke summiere kennis gedeeld wordt en essentiële informatie wordt weggelaten, wat is dan de waarde van de antwoorden die de leerlingen zullen vinden? In de drang naar vereenvoudiging is een weg in geslagen die in alle opzichten tot niets anders leidt dan een vormloos wezen.

Ingezonden op 4 maart 2021

Marleen Boon-Jansen

Vakleerkracht godsdienstig vormingsonderwijs

Begeleider levensbeschouwelijke communicatie op school

Meer weten over filosoferen op de basisschool >>> Het team van Echelon

<https://www.stichtingechelon.nl/echelon/de-mensen-van-echelon/>

Kinderuniversiteit Tilburg University

Deze column is geschreven n.a.v. de onderstaande les. De les is te vinden via de link:

<https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderwijs/junior/junior-kennisbank> Het is een initiatief van de 'Kinderuniversiteit Tilburg University'.

De les begint met de stelling dat bijna iedereen dacht dat God een wezen was die wijs is en alles weet. En dat de mensen daaraan verschillende namen gaven, zoals God of Allah. Volgens deze les geloven vandaag de dag niet veel mensen nog in een God, maar wel in iets bovennatuurlijks.

In de les wordt aangegeven dat veel filosofen geprobeerd hebben om het bestaan van God aan te tonen door een Godsbewijs te verzinnen.

Hiervoor halen ze drie filosofen aan:

1. Aristoteles over zijn bewering dat er beweging in de wereld is. En dat alle beweging veroorzaakt wordt door het begin van alle beweging. Dit, zo redeneert hij, moet wel God zijn.
2. Anselmus van Canterbury die zei dat God het allerbeste is wat er bestaat.
3. René Descartes die beweert dat God perfect is en de mens niet.

Aan de hand van deze Godsbewijzen worden de leerlingen uitgenodigd om na te denken.

Tot slot een verdiepende afsluiting waarbij de kinderen op de volgende redeneringen een reactie mogen geven:

- + God is liefde
- + Liefde is blind
- + Stevie Wonder is blind
- + Stevie Wonder is dus God
- + God bestaat.